

# Ulusal Sorun ve Leninizm

Josef Stalin

<http://www.gencliginsesi.net>

## *Meşkov, Kovalçuk ve Öteki Yoldaşlara Yanıt (8 Mart 1929)*

MEKTUPLARINIZI aldım. Aynı konuda bu ay içinde başka yoldaşlardan aldığım mektuplarda ileri sürülen görüşlere benzer bir tutumu benimsiyorsunuz. Ama ben, özellikle sizi yanıtlamaya karar verdim, çünkü siz, sorunu da sert olarak koyuyorsunuz ve böylelikle konunun aydınlanmasına yardım ediyorsunuz. Kuşkusuz, sözkonusu edilen sorunlara mektuplarınızda sunduğumuz çözüm yanlıştır; ama bu başka bir konu; buna daha aşağıda değineceğiz. Sorunu ele alalım:

### **I. Ulus Kavramı**

Rus marksistlerinin uzun zamandan beri bir ulus teorileri vardır. Bu teoriye göre, *ulus, tarihsel olarak oluşmuş*, şu dört temel niteliğin birliği esası üzerinde doğmuş, kararlı bir insan topluluğudur: *dil birliği, toprak birliği, iktisadi yaşam birliği ve ulusal kültürün özgül birliği içinde beliren ruhsal biçimlenme birliği*. Bilindiği gibi, bu teori, partimizde, herkesçe kabul edilmiştir.

Mektuplarınızdan anlaşıldığına göre, siz bu teoriyi yetersiz bulmaktasınız. Ve bunun için ulusun dört niteliğine bir beşincisinin eklenmesini salık veriyorsunuz: *Kendine özgü ayrı bir ulusal devletin varlığı*. Bu beşinci nitelik olmadan ulusun olmadığını, olamayacağını düşünüyorsunuz. Bence ulus kavramı için önermekte olduğunuz bu yeni beşinci nitelik çok yanlıştır ve ne teorik bakımdan ne pratik ve politik bakımdan haklı gösterilemez.

Sizin şemanıza göre, ancak kendine özgü ve ötekilerden ayrı devleti olan ulusları, ulus olarak tanımak; ve bağımsız devlet niteliğinden yoksun bulunan bütün ezilen ulusları, uluslar listesinden silmek gerekir. Ve aynı zamanda

ezilen ulusların ezen ulusa karşı savaşım, sömürge halklarının emperyalizme karşı savaşımını da “ulusal hareket” ya da “ulusal kurtuluş hareketi” kavramı dışında bırakmak gerekir.

Üstelik şemanıza göre şunu ileri sürmek mümkündür:

- a) İrlandalıların ancak “özgür İrlanda Devleti” kurulduktan sonra ulus olduklarını ve o zamana kadar ulus sayılamayacaklarını;
- b) Norveçlilerin, Norveç’in İsveç’ten ayrılmasından önce bir ulus olmadıklarını ve ancak ayrıldıktan sonra bir ulus sayılabileceklerini;
- c) Ukraynalıların, Ukrayna, çarlık Rusyasının bir parçası iken bir ulus oluşturmadıklarını ve ancak “Çentralnaya Rada” düzeni altında Ataman Skoropatski’nin yönetiminde Sovyetler Rusyasından ayrıldıktan sonra bir ulus olabildiklerini, ama Sovyet Ukrayna’nın, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği içinde öteki sovyet cumhuriyetleriyle birleştiği zaman onların bir ulus olmaktan çıktıklarını.

Bu örneklerden daha niceleri belirtilebilir.

Kuşkusuz ki, bu kadar saçma sonuçlara varan bir şemayı bilimsel bir şema saymayız.

Uygulamada, siyasal bakımdan sizin şemanız, kaçınılmaz olarak, insanı, *ulusların ezilmesinin haklı gösterilmesine, emperyalist baskının haklı gösterilmesine götürür*. Emperyalistler de ezilen ulusları, haklarına sahip olmayan ulusları, ayrı bir devletleri bulunmayan ulusları gerçek ulus saymıyorlar. Ve bu durumun, onlara, bu ulusları ezme ve sömürme hakkını verdiğini öne sürüyorlar.

Şemanızın, bizim sovyet cumhuriyetlerindeki burjuva milliyetçileri, sovyet uluslarının kendi ulusal sovyet cumhuriyetlerini, sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği içinde birleştirdikten sonra ulus olmaktan çıktıklarını iddia edenleri haklı gösterge sonucu vermesi konusu üzerinde durmayacağım.

Ulus konusunda, Rus marksistlerinin teorisine “ekler” katmak, bu teoriyi “doğrultmak” çabası üzerine söyleyeceklerim bu kadar.

Şimdi yapacak bir şey kalıyor: Rus marksizminin ulus teorisinin tek doğru teori olduğunu tanımak.

## II. Ulusların Doğuşu ve Gelişmesi

*Önemli yanlışlarınızdan biri, bugün varolan ulusların hepsini aynı çuvala koymanız ve aralarındaki ilke farkını görmemenizdir.*

Bu dünyada çeşitli uluslar var. Kapitalizmin yükselme çağında burjuvazi, feodal düzeni ve feodal parçalanmayı yıkarak, ulusu bir bütün içinde kaynaştırdığı zaman gelişmiş olan uluslar var. Bunlar “modern” denen uluslardır.

Siz kapitalizmden önce de ulusların doğmuş olduğunu ve varlıklarını sürdürdüklerini iddia ediyorsunuz. Ama kapitalizmden önce, feodal düzen zamanında, ülkelerin bağımsız devletçiklere bölünmüş olduğu bir zamanda, bu devletçikler arasında ulusal bağların bulunmadığı ve üstelik böyle bağların gereğinin ısrarla yadsındığı bir zamanda uluslar nasıl varolabilirler? Sizin iddianızın tersine kapitalizm-öncesi dönemde, henüz ulusal pazarlar bulunmadığı için, iktisadi ve kültürel merkezler olmadığı için ve belli bir ulusun ulusal bakımdan parçalanmasına karşı etki yapan etkenler olmadığı için ve bu etkenler o zamana kadar parçalanmış halde tutulan bu halkın tek bir ulusal bütün içinde birleşmesini sağlayamadığı için uluslar yoktu ve olamazdı.

Kuşkusuz, ulusun öğeleridir, toprak, kültür birliği vb...gökten düşmemişlerdir. Ve dahası, kapitalizm-öncesi dönemde yavaş yavaş oluşmuşlardır. Ama bu öğeler o zaman henüz embriyon halinde idiler. Ve en elverişli durumda, uygun belirli koşulları varlığıyla gelecekte oluşacak olan ulusun ancak potansiyel etkenleri sayılabilirler. Bu potansiyel, ancak ulusal pazarlarıyla, iktisadi ve kültürel merkezleriyle yükselen kapitalizm döneminde gerçeğe dönüşebilmiştir.

Bu bakımdan, Lenin’in “Halkın Dostları” Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşılır? adlı broşüründe yazdığı, ulusların doğuşu sorunu ile ilgili, dikkate değer tümceleri buraya almak yerinde olur. *Ulusal bağların ve ulusal birliğin doğuşunu, klan bağlarının gelişmesiyle açıklayan “narodnik” Mihaylovski ile polemige girişen Lenin şöyle yazıyor:*

“Ve böylece, ulusal bağlar klan bağların bir devamı ve genellemesi oluyor! Anlaşılan Bay Mihaylovski, toplum tarihine ilişkin fikirlerini okul çocuklarına öğretilen masallardan almaktadır. Toplumun tarihibu harcialem fikirlere göre şöyledir: önce, aile, o her toplumun hücresi olan aile vardı, sonra,öyle deniyoraile, bir aşiret haline geldi, ve aşiret de bir devlet. Eğer Bay Mihaylovski, ciddi bir havayla bu çocukça saçmalan yineliyorsa, buher şey bir yanayalnızca onun Rus tarihinin bile gidişi hakkında en ufak bir fikre sahip olmadığını gösterir. Eski Rus klan yaşamından sözedilebilirse de, hiç kuşku

yok ki, ortaçağlarda, Moskov çarları döneminde, bu klan bağları artık yoktu, yani devlet, hiç de klana bağlı olmayan yerel birliklere dayanıyordu: toprakbeyleri ve manastırlar çeşitli yerlerden köyler edindiler, böyle oluşan topluluklar salt bölgesel birliklerdi. Ama o zamanlar deyimin gerçek anlamıyla, ulusal bağlardan güçlkle sözedilebilirdi: devlet, eski özerkliğin güçlü izlerini, yönetim özelliklerini, bazan kendi birliklerini (yerel boyarlar, savaşa, kendi bölüklerinin başında gidiyorlardı), kendi gümrük sınırlarını vb. koruyan ayrı “topraklara”, hatta bazan prensliklere bölünmüştü. Yalnızca Rusya tarihinin modern dönemi (yaklaşık olarak 17. yüzyıldan bu yana), böyle bölgelerin, toprakların ve prensliklerin bir bütün haline gerçekten kaynaşmasıyla nitelendirilebilir. Pek saygıdeğer Bay Mihaylovski, bu kaynaşma, ne klan bağlarıyla, ne de hatta onların devamı ve genelleşmesi ile sağlanmıştı: bölgeler arasındaki artan değişim, metaların adım adım büyüyen dolaşımı ve küçük yerel pazarların bir tek tüm Rusya pazarı halinde toplanması ile sağlanmıştı. Bu sürecin önderleri ve efendileri tüccar kapitalistler olduğundan, bu ulusal bağların yaratılması, burjuva bağların yaratılmasından başka bir şey değildir.”<sup>1</sup>

“Modern” denen ulusların doğuşu için söylenenler bunlardır. Burjuvazi ve onun milliyetçi partileri, bu dönemde, bu gibi ulusların esas yönetici gücü idi ve şimdi de öyledir. “Ulusal birlik” adına ulusun içinde sınıflararası barış, yabancı ulusların topraklarını fethetme yoluyla kendi ulusunun toprağını genişletme, başka uluslara karşı güvensizlik ve düşmanlık, ulusal azınlıkların ezilmesi, emperyalizm ile ortak cephe, işte ulusların toplumsal, siyasal, ideolojik dağarcığının içeriği bunlardı.

*Böyle ulusları, burjuva uluslar olarak nitelendirmek yerinde olur.* Örneğin: Fransız ulusu, İngiliz ulusu, İtalyan ya da Kuzey-Amerikan ulusları bunlardandır. Sovyet rejiminin ülkemizde kurulmasından önce Rus ulusu, Ukrayna, Tatar, Ermeni, Gürcü ve Rusya’daki öteki uluslar da böyle burjuva uluslardı.

Bu duruma göre bu tür ulusların kaderi kapitalizme bağlıdır. *Ve kapitalizm yıkılınca, bu uluslar da sahneyi terketmek zorundadırlar.*

Stalin’in Marksizm ve Ulusal Sorun başlıklı broşüründe “*Ulus yalnızca bir tarihsel kategori değil ama belirli bir çağın, yükselen kapitalizm çağının tarihsel bir kategorisidir.*” ya da “Özünde burjuva bir nitelik taşıyan ulusal hareketin yazgısı, doğal olarak burjuvazinin yazgısına bağlıdır.”, ve “ulusal hareketin kesin çöküşü ancak burjuvazinin çöküşüyle mümkündür.”, ve “Tam bir barış ancak sosyalizmin egemenliği altında kurulabilir.”<sup>2</sup> dendiğinde, gözönünde tutulan işte bu tipteki burjuva uluslardır.

<sup>1</sup>V.İ. Lenin, “Halkın Dostları” Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Savaşılır?, Sol Yayınları, Ankara 1978, s. 32-33, Ed.

<sup>2</sup>Bu yapının 20 ve 28. sayfalarına bakınız. Ed.

Burjuva uluslar konusunda söyleyeceklerimiz bunlardır.

Ama bu dünyada başka uluslar da vardır. Bunlar yeni uluslardır. Rusya'da kapitalizmin devrilmesinden sonra burjuvazinin ve onun milliyetçi partilerinin tasfiyesinden sonra, sovyet rejiminin kurulmasından sonra, eski burjuva uluslarının temeli üzerinde oluşan ve gelişen sovyet ulusu.

Bu yeni ulusları kaynaştıran ve onları yöneten, işçi sınıfı ve onun enternasyonalist partisidir. Sosyalizmin başarıyla kurulabilmesi amacıyla kapitalizm kalıntılarının tasfiyesi için ulus içinde işçi sınıfıyla köy emekçilerinin birliği, ulusların ve ulusal azınlıkların hak eşitliği ve serbestçe gelişmesi amacıyla ulusal baskı kalıntılarının ortadan kaldırılması, halklar arasında dostluk ve enternasyonalizm anlayışını kurmak amacıyla milliyetçilik kalıntılarının ortadan kaldırılması, fetih siyasetine ve fetih savaşlarına karşı savaşmada, emperyalizme karşı savaşmada ezilen ya da tüm haklarına sahip olmayan tüm uluslarla ortak cephebu ulusların manevi ve toplumsal-siyasal çehreleri işte böyledir.

*Bu tipte ulusları sosyalist uluslar olarak nitelendirmek yerinde olur.*

Bu yeni uluslar, eski burjuva uluslar temeli üzerinde, kapitalizmin tasfiyesi ve sosyalizm ruhunda kendilerinin kökten biçim değiştirmeleri sonucunda doğdular ve geliştiler. Sovyetler Birliği'nin bugünkü sosyalist uluslarının Rus, Ukrayna, Beyaz-Rus, Tatar, Başkır, Özbek, Kazak, Azerbaycan, Gürcü, Ermeni uluslarınınve öteki ulusların eski Rusya'daki karşılıkları olan burjuva uluslarının sınıf içeriği bakımından ve manevi çehresi bakımından, toplumsal-siyasal çıkarları ve eğilimleri bakımından kökten değişik olduklarını kimse yadsıyamaz. İşte tarihin tanıdığı olduğu iki tip ulus bunlardır.

Eski ulusların, burjuva ulusların yazgısının, kapitalizmin, yazgısına bağlanmasını kabul etmiyorsunuz. Kapitalizmin tasfiyesiyle eski ulusların, burjuva ulusların da tasfiye edileceği tezini kabul etmiyorsunuz. Ama bu ulusların yazgısını, kapitalizmin yazgısına değil de neye bağlayabiliriz? Kapitalizmin: yokolmasıyla, onun ortaya çıkardığı burjuva ulusların da ortadan kalkacağını anlamak güç bir şey midir? Eski ulusların, burjuva ulusların, sovyet rejimi altında, yaşamlarını sürdürebileceklerini mi düşünüyorsunuz? Bir bu eksikti...

Kapitalizm düzeni içinde varolan ulusların tasfiyesinin, genel olarak ulusların tasfiyesi anlamında, her tipten ulusun tasfiyesi anlamında alınacağından korkuyorsunuz. Niçin ve neye dayanarak? Burjuva uluslardan ayrı başka ulusların da, burjuva uluslardan çok daha birbirine kaynaşmış ve hayatiyet dolu uluslar olduğunu bilmez misiniz?

Yanılığınız, burjuva uluslarından başka ulus görememenizde ve bunun sonucu olarak Sovyetler Birliği'nde eski ulusların, burjuva ulusların enkazı üzerinden doğan sosyalist ulusları yaratmak dönemini gözden kaçırmanızdadır.

Sorun, *burjuva ulusların tasfiyesinin, genel olarak, ulusların tasfiyesi anlamını taşımadığı ve ancak burjuva ulusun tasfiyesinin sözkonusu olduğudur*. Eski ulusların, yani burjuva ulusların enkazları üzerinde, herhangi bir burjuva ulustan çok daha iyi kaynaşmış olan yeni uluslar, sosyalist uluslar doğarlar. Yeni uluslar çok daha iyi kaynaşmışlardır, çünkü bunların bağrında burjuva ulusları bölen uzlaşmaz sınıf çelişkileri yoktur. Ve bu uluslar, herhangi bir burjuva ulustan çok daha evrensel halkçı bir nitelik taşırlar.

### III. Ulusların ve Ulusal Dillerin Geleceği

Sosyalizmin dünya ölçüsünde zaferiyle, sosyalizmin bir ülkede zaferi arasında bir eşit işareti koymakla ve sosyalizmin dünya ölçüsünde değil tek bir ülkede zaferi sağlamasıyla, ulusal farkların ve ulusal dillerin ortadan kalkmasının, ulusların birleşerek tek bir ortak dilin oluşmasının mümkün ve gerekli olduğunu öne sürerek ciddi bir yanılgıya düşüyorsunuz. Burada tamamen ayrı olan şeyleri birbirine karıştırıyorsunuz: “ulusal baskının ortadan kaldırılmasını”, “ulusal farkların tasfiyesiyle”, “ulusal devlet çitlerinin ortadan kaldırılmasını”, “ulusun yokoluşuyla”, “ulusların kaynaşmasıyla”.

Böyle birbirinden ayrı kavramların eşanlamda kullanılması, marksistlerce kabul edilemez. Bizde, bizim ülkemizde, ulusal baskı çoktan yokedilmiştir, ama bu hiç bir zaman, ulusal farkların yokolduğu, ülkemizin uluslarının tasfiye edildiği anlamına gelmez. Bizim ülkemizde ulusal devlet çitleri, sınır muhafızlarıyla, gümrükleriyle çoktan ortadan kaldırılmıştır, ama bu hiç bir zaman ulusların birbiriyle kaynaştığı ve ulusal dillerin ( yokolduğu, bu dillerin yerini bütün ulusların ortak bir dilinin aldığı anlamına gelmemektedir.

Doğu Halkları Üniversitesinde verdiğim söylev (1925) sizi tatmin etmemiş. Bu söylevde, sosyalizmin tek bir ülkede zaferinden sonra, örneğin bizim ülkemizde ulusal dillerin sönüp yokolacağı, ulusların birbiriyle kaynaşacağı ve ulusal dillerin yerini tek bir ortak dilin alacağı tezini çürütüyorum. Sözlerimin, Lenin'in, sosyalizmin amacının yalnızca, insanlığın küçük devletlere bölünmesini ve uluslar arasında her türlü ayrıma son vermek değil, yalnızca, ulusları birbirine yaklaştırmak değil, onları kaynaştırmak olduğu yolundaki ünlü teziyle çeliştiğini düşünüyorsunuz.

Ve sonra bu sözlerimin, Lenin'in bir başka teziyle, sosyalizmin dünya

ölçüsünde zaferiyle ulusal farkların ve ulusal dillerin sönüp yokolmaya başlayacağı, böyle zaferden sonra ulusal dillerin yerini ortak bir dilin almaya başlayacağı yolundaki teziyle de çeliştiğini düşünüyorsunuz.

Bu tamamen yanlıştır yoldaşlar. Bu derin bir yanılgıdır.

Yukarda, bir marksistin, sosyalizmin tek bir ülkede zaferi ile sosyalizmin dünya ölçüsünde zaferi gibi iki ayrı olayı bir çuvala koymaması gerektiğini belirttim. Unutmamak gerekir ki, bu *birbirinden tamamen ayrı olan iki olay birbirinden tamamen ayrı olan iki aşamayı ifade eder*; yalnız zaman bakımından ayrı değil (ki bu da çok önemlidir), öz bakımından da ayrıdır. *Ulusal güvensizlik, ulusal tecrit, ulusal düşmanlık, ulusal çatışmalar, hiç kuşku yok ki, bilmem hangi “doğuştan gelme” ulusal saldırma duygusundan ileri gelmektedir; emperyalizmin yabancı ulusları köleleştirme eğiliminden, ulusal köleleştirme tehdidi karşısında bu ulusların duydukları korkudan ileri gelmektedir.* Kuşkusuz, dünya emperyalizmi varlığını sürdürdükçe bu eğilim ve bu korku da kalacaktır. *Ve bunun sonucu olarak ülkelerin büyük çoğunluğunda ulusal güvensizlik, ulusal tecrit, ulusal düşmanlık ve ulusal çatışmalar sürüp gidecektir.* Tek bir ülkede sosyalizmin zaferinin ve emperyalizmin tasfiyesinin, ülkelerin çoğunluğunda emperyalizmin ve ulusal baskının tasfiyesi anlamına geldiği söylenebilir mi? Besbelli ki söylenemez. Bundan çıkan sonuç şudur ki, sosyalizmin tek bir ülkede zaferi, dünya emperyalizmini ciddi olarak zayıflatmakla birlikte, ulusların ve dünyanın ulusal dillerinin bir ortak bütün içinde kaynaşması için gerekli koşulları yaratmaz ve yaratamaz.

Sosyalizmin dünya ölçüsünde zaferi dönemi, sosyalizmin tek bir ülkede zaferi döneminden, her şeyden önce emperyalizmi bütün ülkelerde tasfiye etmesi, yabancı ulusları köleleştirmek eğilimini olduğu gibi, ulusal köleşme tehdidi karşısında duyulan korkuyu da ortadan kaldırması bakımından, ulusal güvensizliğin, ulusal düşmanlığın köklerini kazınması, ulusları tek bir dünya sosyalist iktisadi sistemi içinde birleştirerek böylelikle bütün ulusların bir bütün içinde derece derece birleşebilmeleri için gerekli gerçek koşulları yaratması bakımından birbirinden ayırılmelidir.

İki dönem arasındaki temel fark budur.

Bundan çıkan sonuç şudur ki, birbirinden ayrı bu iki dönemi birbirine karıştırmak ve bu ikisini aynı çuvala koymak başıboşlanmaz bir yanılgıya düşmek olur. Doğu Halkları Üniversitesindeki söylevimi ele alalım. Bunda şöyle denmektedir:

“Sosyalizm döneminde bütün öteki diller yokolacağına göre, tüm insanlık için ortak tek bir dilin yaratılmasından söz ediliyor (örneğin, Kautsky). Ben bu evrensel nitelikteki tek bir dil teorisine pek inanmıyorum. Herhalde, de-

neyim, böyle bir yana teoriden yana değil, ama ona karşı konuşuyor. Şimdiye kadar işler, sosyalist devrimin, dillerin sayısını azaltması değil, ama artırması biçiminde oldu; çünkü insanlığın en derin katmanlarını sarsan ve onları siyasal alana çeken sosyalist devrim, eskiden tanınmayan ya da az tanınan bir dizi yeni milliyeti yeni bir yaşama uyandırır. Eski çarlık Rusyasının, içinde en az 50 milliyet ve etnik topluluk barındırdığına kim inanabilirdi? Oysa, eski zincirleri kıran ve bir dizi unutulmuş halk ve topluluğu ileriye süren Ekim Devrimi, onlara yeni bir yaşam ve yeni bir gelişme kazandırdı.”<sup>3</sup>

Yukarıya aldığım parçadan ilk olarak anlaşılacak şey, Kautsky tipinden kimselere karşı dikildiğimdir. Kautsky her zaman ulusal sorunun cahili olmuştur, ulusların gelişmesi mekanizmasını anlamayan, ulusların kararlılığını sağlayan devsel güç hakkında fikri olmayan birisi, sosyalizmin zaferinden çok önce, daha burjuva demokratik rejimler sırasında ulusların birbiriyle kaynaşabileceğini sanan bir adam körü körüne Çeklerin ulus olarak, hemen hemen Almanlaştırıldığını, bir gelecekleri olmadığını iddia eden ve Almanların Bohemya’daki Almanlaştırma “çalışmalarını” övmek küçüklüğüne düşen bir adam olmuştur ve öyle de kalmıştır.

Konuşmamdan aldığım yukardaki parçadan çıkan bir sonuç da, benim gözönünde bulundurduğum şeyin sosyalizmin dünya ölçüsünde zaferi değil, yalnız sosyalizmin tek bir ülkede zaferi olduğudur. Bu bakımdan tek bir ülkede sosyalizmin zaferi döneminin, ulusların ve ulusal dillerin kaynaşması için gerekli koşulları sağlamadığını, tam tersine bu dönemin eskiden çarlık emperyalizmi tarafından ezilen ve bugün sovyet devrimi tarafından ulusal baskıdan kurtarılan ulusların dirilişi ve gelişmesi için elverişli bir durum yarattığını öne sürdüm (ve öne sürmekteyim).

Ve ensonu, söylevin bu bölümünden çıkan sonuç şudur ki, iki ayrı tarihsel dönem arasındaki pek büyük farkı gözden kaçırmışsınız ve bu yüzden de, Stalin’in söylevinin anlamını kavramamışsınız ve sonunda da kendi yanlışlarınızın çıkmazında kaybolup gitmişsiniz.

Lenin’in, sosyalizmin dünya ölçüsünde zaferinden sonra ulusların sönüp yokolmaları ve birbirleriyle kaynaşmaları tezlerine geçelim.

İşte 1916’da yayınlanmış olan ve bilmem neden, mektuplarınızda tam olarak belirtilmeyen Lenin’in “Sosyalist Devrim ve Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı” başlıklı yazısından çıkardığımız bu tezlerden biri:

*“Sosyalizmin amacı yalnızca insanlığın küçük devletlere bölünmesine ve ulusların herhangi bir şekilde tecrit edilmesine son vermek değildir. Amaç*

<sup>3</sup>Bu yaptım 257-258. sayfalarına bakınız. Ed.

*yalnızca ulusları birbirine yaklaştırmak değildir, onları bütünüleştirmektir. ... Nasıl ki, insanlık, sınıfların ortadan kalktığı döneme ancak ezilen sınıfın diktatörlüğünün sürdüğü bir geçiş dönemini aşarak ulaşabilirse, ulusların kaçınılmaz olan bütünüleşmesine de ancak bütün ezilen ulusların kurtulduğu, yani ezen ulustan ayrılma özgürlüğüne kavuştuğu bir geçiş dönemini aşarak varabilir.”<sup>4</sup>*

Ve İşte Lenin’in öteki tezi ki, bu da sizin mektubunuzda tam olarak belirtilmemiştir:

*“Halklar ve ülkeler arasında ulusal ve siyasi bakımdan farklar olduğu süreceki bu farklar, dünya ölçüsünde proletarya diktatörlüğü kurulduktan sonra bile uzun, pek uzun zaman devam edecektir, bütün ülkelerin işçi sınıfı hareketinin uluslararası taktik birliği, bu farklılıkların silinmesini değil, ulusal ayrılıkların yok edilmesini değil (şu anda bu anlamsız bir hayaldir), tam tersine, komünizmin temel ilkelerini (sovyet iktidarı ve proletarya diktatörlüğünü) belli özelliklerinde doğru bir biçimde değiştirecek uygulamanın ulusal ve siyasi farklılıklarına, doğru bir biçimde uyarlanmasını ve uygulanmasını gerektirir.”<sup>5</sup>*

Burada belirtmek gerekir ki, yukardaki parça Lenin’in 1920’de yayınlanan “Sol” Komünizm, Bir Çocukluk Hastalığı adlı broşüründen alınmadır; *yani sosyalist devrimin tek bir ülkede zaferinden sonra, sosyalist devrimin bizim ülkemizdeki zaferinden sonra yayınlanan broşürden.*

Aktarılan bu parçalardan çıkan sonuç şudur ki, ilkin Lenin, *ulusal ayrılıkların yokolması ve ulusların kaynaşması sürecini*, sosyalizmin tek bir ülkede zaferi döneminde değil, ancak onu izleyen dönemde, *yani bir dünya sosyalist ekonomisinin temellerinin atılmış olacağı sosyalizmin bütün ülkelerde zaferi döneminde düşünmektedir.*

Aktarılan bu parçalardan çıkan bir başka sonuç da, Lenin’in, ulusal farkların sosyalizmin tek bir ülkede zaferi döneminde ortadan kalkacağını düşünmeyi “saçma bir düş” olarak nitelendirmesidir.

Aktarılan bu parçalardan şu anlam da çıkmaktadır ki, Stalin, Doğu Halkları Üniversitesiindeki söylevinde, ulusal farkların ve ulusal dillerin, sosyalizmin tek bir ülkede, bizim ülkemizde zaferi döneminde ortadan kalkabileceğini yadsımakta tamamen haklıydı ve siz Stalin’inkine karşıt bir görüşü savunmakla tam bir yanılığ içindesiniz.

<sup>4</sup>V.İ. Lenin, *Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı*, s. 144-145. Ed.

<sup>5</sup>V.İ. Lenin, “Sol” Komünizm, *Bir Çocukluk Hastalığı*, Sol Yayınları, Ankara 1978, s. 105. Ed.

Ve ensonu bu aktarılan parçalardan çıkan sonuç şudur ki, sosyalizmin zaferinin tamamen ayrı olan iki dönemini birbirine karıştırmakla, siz, Lenin'i anlamamışsınız, ulusal sorunda Lenin'in çizgisini çarpıtmışsınız ve bunun sonucunda istemediğiniz halde Leninizm'e aykırı bir tutumu benimsemişsiniz.

Ulusal farkların kaldırılmasının ve ulusal dillerin yokolmasının, dünya emperyalizminin yenilgisinden hemen sonra, *bir atılımda, örneğin tepeden alınma bir kararname ile mümkün olacağını düşünmek yanlış olur*. Bundan büyük bir yanlış olamaz. Yukardan bir kararname ile, *zorbalık yoluyla ulusların kaynaşmasını sağlamaya kalkışmak, emperyalistlerin oyununa gelmek, ulusların kurtuluş davasına kötülük etmek, uluslar arasında kardeşçe işbirliğini örgütlendirme davasını toprağa gömmek olur*. Böyle bir siyaset, çarlık yönetiminin Ruslaştırma siyaseti gibi bir şey olur.

Herhalde biliyorsunuz ki, bu türden bir ulusal özümleme siyasetine, halk düşmanı karşı-Devrimcilerin siyaseti olarak, felaket getiren bir siyaset olarak, Marksizm-Leninizm ideolojisinde yer yoktur.

Ayrıca ulusların ve ulusal dillerin olağanüstü bir kararlılıkla, devsel bir direnme gücüyle, özümleme siyasetine karşı koyduğunu da biliyorsunuzdur. Özümleme siyasetini en "sert biçimde uygulamaya kalkışan Türkler, yüzyıllar boyunca Balkan Uluslarını ortadan kaldırmak şöyle dursun, en sonunda gerçeği kabul etmek zorunda kalmışlardır. Türk özümleyicilerinin [...] sertliğinden geri kalmayan çarlık Rusyasının Ruslaştırıcıları, Prusya Almanyasının Almanlaştırıcıları, (...) yüzyıldan uzun bir süre Polonya ulusunu parçalamaya ve dağıtmaya çalıştılar: bu ulusları yokedemedikleri gibi, onlar da boyun eğmek zorunda kaldılar.

Dünya emperyalizminin yenilgisinden hemen sonra, ulusların evrimi bakımından olayların olası gelişmesini tam doğru olarak görebilmek için bütün bunları hesaba katmak gerekir.

Sosyalizmin bütün ülkelerde zaferi döneminin birinci evresinin, ulusların ve ulusal dillerin yokoluşunun başlangıcı tek bir dünya dilinin kuruluşunun başlangıcı olacağını sanmak yanlış olur. Tam tersine, ulusal baskıların kesin olarak tasfiye edileceği bu birinci aşama, daha önce ezilmekte olan ulusların ve ulusal dillerin açılıp gelişmesi aşaması, uluslar arasında fark eşitliğinin uygulanması aşaması, karşılıklı ulusal güvensizliğin ortadan kaldırılması aşaması, uluslar arasındaki bağların kurulması ve sıklaştırılması aşaması olacaktır. Ancak bu dönemin ikinci evresinde, kapitalist dünya ekonomisi yerine birleşmiş bir sosyalist dünya ekonomisi kuruldukça, ancak bu evrede ortak dil türünden bir şey yerleşmeye başlar; çünkü uluslar ancak o aşamada kendi ulusal dillerinin yanında, ilişkilerini kolaylaştırmak için iktisadi, siyasal

ve kültürel işbirliğini kolaylaştırmak için uluslararası bir dilin gereğini duyacaklardır. Demek ki bu evrede, ulusal diller ile, ortak uluslararası dil, birbirine paralel olarak varlıklarını sürdürebileceklerdir. Başlangıçta tek bir ortak dili olan bütün uluslar için yalnız bir dünya iktisadi merkezinin yaratılmaması, ayrı ayrı uluslar grupları için birçok bölgesel iktisadi merkezler meydana getirilmesi ve bu merkezlerde her grubun kendi ortak dilinin konuşulması mümkündür. Bu merkezlerin tek bir dünya sosyalist ekonomi merkezi içinde birleşmeleri ve bütün ulusların ortak diliyle konuşmaları, daha sonra olacaktır.

Proletaryanın dünya diktatörlüğü döneminin ancak bu sonraki evresindedir ki, dünya sosyalist ekonomi sistemi yeteri kadar güçlenip sosyalizm, halkların kendi doğasına gireceği zamandır ki, ulusların deneyim ile ortak bir dilin ulusal diller üzerindeki üstünlüğünü anladıkları zamandır ki, ancak o zamandır ki, ulusal farklar, yerini herkesin konuştuğu ortak dünya diline terk ederek sönüp yok olmaya başlayacaktır.

Bence ulusların geleceği tablosu, ulusların, gelecekte birbirleriyle kaynaşmaları yolunda gelişmeleri tablosu aşağı yukarı böyle bir tablodur.

## IV. Ulusal Sorunda Partinin Siyaseti

Yanılgılarınızdan biri ulusal sorunu toplumun toplumsal-siyasal evriminin genel sorununun bir parçası olarak ve bu genel soruna bağımlı olarak ele almanız, bunu kendi kendine yeten, yönelimi ve niteliği bir bütün olarak tarih boyunca değişmeyen bir şey gibi düşünmenizdir. Onun için siz, her marksistin gördüğü şeyi, ulusal sorunun her zaman aynı niteliği taşımadığını ve ulusal hareketin nitelik ve görevlerinin devrimin değişik gelişme dönemlerine göre değiştiğini göremiyorsunuz.

Ve böylece gelişmesinin ayrı ayrı evrelerinde devrimin nitelik ve görevlerindeki değişmelerin ulusal sorunun nitelik ve görevlerinde buna uygun değişiklikler meydana getirdiğini ve bunun sonucu olarak partinin ulusal sorundaki siyasetinin de değiştiğini ve devrimin belirli bir değişme dönemiyle bağlı olan partinin ulusal sorundaki siyasetinin bu dönemle bağımlı koparmayacağını ve keyfi olarak bir başka döneme geçemeyeceğini anlamadan, sizin devrimin türdeş olmayan gelişme dönemlerini bu kadar kolaylıkla aynı çuvala koyabilmeniz ve bu ikisini birbirine karıştırabilmeniz mantıksal açıklaması bundadır.

Rus marksistleri, ulusal sorunun, devrimin gelişmesi genel sorununun bir

parçası olduğu ilkesini, devrimin değişik evrelerinde ulusal sorunun değişik görevler gerektirdiği ilkesini ve bu görevlerin her belirli tarihsel anda devrimin niteliğine uyması gerektiği ilkesini ve partinin ulusal sorunun değişik görevler gerektirdiği ilkesini ve bu görevlerin her belirli tarihsel anda devrimin niteliğine uyması gerektiği ilkesini ve partinin ulusal sorundaki siyasetinin bu unsurlara göre değiştiği ilkesini her zaman benimsemişlerdir. Birinci Dünya Savaşından önceki dönemde, tarih, o zamanın görevi olarak, Rusya’da, burjuva demokratik devrimi gündeme koyduğu zaman, Rus marksistleri ulusal sorunun çözümünü, Rusya’da demokratik devrimin yazgısına bağladılar. Partimiz, çarlığın devrilmesinin, feodal kalıntıların temizlenmesinin ve ülkenin tam demokratlaşmasının, kapitalizmin çerçevesi içinde ulusal sorunun, mümkün olan en iyi çözümü olduğu görüşünü benimsemişti.

Bu dönemde. partinin siyaseti bu oldu.

Lenin’in ulusal sorun üzerinde tanınmış yazıları ve özellikle “Ulusal Sorun Üzerine Eleştirici Notlar” başlıklı yazısı, bu dönemi ele almaktadır. Bu yazısında Lenin şöyle der:

“Ulusal sorunun biricik çözümünün, bu sorun kapitalist dünyada çözümlenebildiği kadar, tutarlı demokratizm olduğunu belirttim. Ve bu görüşümü tanıtlamak için İsviçre örneğini verdim.”<sup>6</sup>

Stalin’in Marksizm ve Ulusal Sorun başlıklı broşürü de bu döneme aittir. Bu broşürde bir yerde şöyle der:

“Ulusal hareketin kesin çöküşü, ancak burjuvazinin çöküşü ile mümkündür. Tam bir barış ancak sosyalizmin egemenliği altında kurulabilir. Ama *ulusal savaşı en aza indirmek, onun köklerine saldırmak, onu proletarya için iyice zararsız kılmak bu, kapitalizm çerçevesinde de mümkündür.* Yalnızca İsviçre ve Amerika örneği de olsa, buna tanıktır. *Bunun için, ülkeyi demokratlaştırmak ve ulusların özgürce gelişmesini sağlamak gerekir.*”<sup>7</sup>

Bunu izleyen dönemde, Birinci Dünya Savaşı döneminde, iki emperyalist ittifak arasındaki uzun savaş, dünya emperyalizminin gücünü baltaladığı zaman, dünya kapitalist sistemindeki bunalım en aşırı derecelere ulaştığı zaman, “metropollerin” işçi sınıflarının yanında, sömürgeler ve bağımlı ülkeler kurtuluş hareketine atıldığı ve ulusal sorun gelişerek uluslar ve sömürgeler sorunu haline geldiği zaman, ileri kapitalist ülkelerin işçi sınıfı ile ezilen sömürgeler ve bağımlı ülkeler halklarının tek cephesi gerçek bir güç niteliği kazandığı zaman, ve bunun sonucu olarak sosyalist devrim tarih gündemine girdiği zaman

<sup>6</sup>V.İ. Lenin, Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, s. 39. Ed.

<sup>7</sup>Bu kitabın 28. sayfasına bakınız. Ed.

Rus marksistleri, bir önceki dönemin siyasetiyle yetinemezlerdi; ve uluslar ve sömürgeler sorununun yazgısını sosyalist devrimin yazgısına bağlama gereğini duydular.

Parti, sermaye iktidarının yıkılmasının, proletarya diktatörlüğünün kurulmasının, emperyalist orduların sömürge ve bağımlı ülkelerden kovulmasının ve bu ülkelere ulusal devletler olarak örgütlenme ve ayrılma hakkının tanınmasının, ulusal düşmanlıkların ve milliyetçiliğin tasfiyesiyle halklar arasında uluslararası bağların güçlendirilmesinin, birleşmiş bir sosyalist halk ekonomisinin örgütlenmesinin ve bu temel üzerinde halklar arasında kardeşçe işbirliğinin kurulmasının, yeni koşullar altında uluslar ve sömürgeler sorununun en iyi çözümü olabileceği görüşüne vardı.

Partinin bu dönemdeki siyaseti işte böyle idi.

Bu dönem henüz tam hız kazanma aşamasına gelmiş . değildir, çünkü henüz başlamıştır; ama hiç kuşku yok ki, bu dönemin de söyleyecek sözü olacaktır...

Bu, devrimin bu evredeki gelişmesinden ve şu andaki parti siyaseti sorunundan ayrı bir sorundur.

İlkin belirtmek gerekir ki, bizim ülkemiz, şu anda kapitalizmi devirebilecek durumda tek ülke olmuştur. Ve filen de kapitalizmi devirmiş, aynı zamanda da proletarya diktatörlüğünü örgütlemiştir.

Demek ki, sosyalist yönetimin dünya ölçüsünde kurulmasına, ve hele sosyalizmin bütün ülkelerde zaferine henüz daha çok yolumuz var.

Şunu da belirtmek gerekir ki, eski demokratik geleneklerinden çoktan vazgeçmiş olan burjuvazinin iktidarına son verirken, yolumuzda “ülkenin tam demokratlaştırılması” sorununu da çözdük. Ulusal baskı sistemini ortadan kaldırdık ve ülkemizin ulusları arasında hak eşitliğini kurduk.

Bilindiği gibi bu önlemler, *milliyetçiliğin ortadan kaldırılması, ulusal düşmanlıkların küllendirilmesi, halklar arasında güvenliğin kurulması için en etkili önlemler olmuştur.*

Ve son olarak, şunu da belirtmek gerekir ki, *ulusal baskıların kaldırılması, ülkemizin eskiden ezilmekte olan uluslarının ulusal kültürlerinin hızla gelişmesi, ülkemizin halkları arasında uluslararası bağların güçlenmesi ve bu halklar arasında sosyalizmi kurma davasını gerçekleştirmek için işbirliğinin kurulması sonucunu vermiştir.*

Anımsatalım ki, yeniden yaşam bulan bu uluslar, burjuvazinin yönettiği burjuva uluslar, eski uluslar değildir, yeni uluslardır, eski ulusların enkaz-

ları üzerinde doğan ve emekçi yığınlarının enternasyonalist partisi tarafından yönetilen sosyalist uluslardır.

Bununla ilgili olarak parti, ülkemizin yeniden yaşam bulan bu uluslarının ayakları üzerine tüm gövdeleriyle dikilmeleri için kendilerine yardım etmek, *ulusal kültürlerini canlandırmalarına ve geliştirmelerine, kendi ana dillerinde okullar*, tiyatrolar ve öteki kültür kurumları şebekesinin yaratılmasına, parti aygıtını, sendikalar, kooperatifler, devlet ve ekonomi aygıtını ulusallaştırmaya, yani içerik bakımından ulusal kılmaya, parti ve Sovyetler için ulusal kadrolarını eğitmeye yardım etmeyi gerekli saymakta, ve sayısı çok olmasa da partinin bu siyasetini dizginlemeye kalkışacak olan unsurlarla savaşımı uygun görmektedir.

Bu demektir ki, parti ülkemizin ulusal kültürlerinin açılıp gelişmesini destekliyor ve destekleyecektir, yeni sosyalist uluslarımızın güçlenmesine yardımcı olacaktır, ve bu davayı *her çeşit anti-Leninist unsurlara karşı savunacaktır*.

Mektuplarınızdan anlaşıldığına göre, partinin bu siyasetini, siz doğru bulmuyorsunuz. Bu yeni buluşlar, sosyalist ulusları eski uluslarla, burjuva uluslarla birbirine karıştırmanızdan ve yeni Sovyet uluslarımızın ulusal kültürlerinin içerik bakımından sosyalist kültürler olduğunu anlamamanızdandır. Üstelik bu kabalığımı hoşgörünüz Leninizm sorunlarında ciddi olarak topaladığınızdan ve ulusal sorunda çok acemilikler ettiğinizden ötürüdür.

Hiç değilse şu ilksel soruna dikkat ediniz. Hepimiz ülkemizde bir kültür devriminin gereğinden sözediyoruz. Eğer bu sorun ile, boş lafı bırakıp, ciddi olarak ilgilenilecekse, bu yönde hiç değilse ilk adımı atmak gerekir: her şeyden önce milliyetini ayırdetmemek, ülkenin bütün yurttaşları için zorunlu ilköğrenimi sağlamak ve bunun ardından da zorunlu ortaöğrenimi sağlamak. Açıktır ki, bu yapılmadan ülkemizde hiç bir kültürel gelişme mümkün değildir, kültür devriminden asla sözedilemez. Üstelik bu yapılmadan bizde sanayi ve tarım ekonomisinin gerçek bir atılımı gerçekleşemez, ya da güvenilir bir ulusal savunma örgütlenilemez..

Peki, ülkemizde alfabetizlerin yüzdesinin pek yüksek olduğunu ve ülkemizin bazı uluslarında okuma-yazına bilmeyenlerin oranının

Bunu başarmak için ülkeyi bir ulusal diller okulları şebekesiyle donatmak ve bu okullara yerel dilleri bilen öğretmenler sağlamak gerekir.

Bunun için de *ulusallaştırma gerekir, yani yönetimin bütün aygıtlarını, partiden ve sendikalardan devlete ve ekonomiye kadar bütün aygıtlarını ulusal kılmak gerekir*.

Bunu başarabilmek için basını, tiyatroyu, sinemayı ve öteki kültürel kurumları ulusal dilleriyle geliştirmek gerekir. Niçin yerel ulusal dilleriyle diye sorulabilir, çünkü, milyonlarca insanın, halk yığınlarının, kültürel, siyasal ve iktisadi gelişme görevinin üstesinden ancak kendi ulusal diliyle gelinebilir.

Bütün bu söylenenlerden sonra öyle sanıyorum ki, Leninistlerin, eğer Leninist olarak kalmak istiyorlarsa, ulusal sorunda izleyebilecekleri biricik doğru siyasetin şu anda ülkemizde uygulanan siyaset olduğunu anlamaları o kadar zor olmayacaktır.

Öyle değil mi?

Öyleyse sözümüzü burada bitirelim.

Öyle sanıyorum ki, bütün sorularınızı ve bütün kuşkularınızı yanıtlamış oldum.

Komünist selamlarla.

J.V. STALİN

Kaynak: J.V. Stalin, Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, Sol Yayınları, sayfa 286-304.